

פרוטוקול מס' 142 ~~143~~

מישיבת ועדת הכלכלה
יום ד', כ"ב בכסלו תשל"ו - 26.11.75, שעה 8.30

נכחו:

חברי הוועדה:
י. הורביץ - היו"ר
מ. דרובלס
א. זילברברג
ע. הדר
א. לבני
י. פרנק

מוזמנים:
ד. קורן - חבר-הכנסת
מר צ'צ'קס - המכס, משרד האוצר
מר שניידר - המכס, משרד האוצר
מר כרמי - המכס, משרד האוצר
מר פריש - משרד החקלאות
י. בגר - משרד החקלאות
מר בן-חיים - מועצת הטבק
מר ליפשיץ - משרד המסחר והתעשייה
ט. שפניץ - משרד המשפטים
מ. בן-פרץ - חברת דובק
ח. בר-אילן - חברת דובק
ש. עראף - סגול טבק

יועץ כלכלי לוועדה: ד. לב

מזכיר הוועדה: פ. פלקסר

רשמה: צ. ספרן

סדר היום: חוק מועצת הטבק (ייצור ושיווק) - הצעת חוק של חבר-הכנסת דוד קורן.

320

(מקובל כיום 21.12)

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. הורביץ:

חוק מועצת הטבק (ייצור ושיווק) - הצעת חוק פרטית של חבר-הכנסת ד. קורן

נשמע היום את הערות נציגי הממשלה.

מר ליפשיץ:

למשרד המסחר והתעשייה אין עקרונית התנגדות למסגרת המוצעת. אין סתורוכים על כך שהחקלאות צריכה להיות מאורגנת במסגרת זו או אחרת, אבל השאלה היא אם היקף הענף כיום - 5 מליון לירות, 400 טון טבק - מצדיקה את המסגרת החדשה.

היו"ר י. הורביץ:

אחת ההנמקות היתה שיש צורך לתת מעמד סטטוטורי למועצה הקיימת ובכך לתת שיניים למגדלים כדי לא להיות תלויים בחברה הקונה, ששיקוליה הם לא תמיד לטובת המגדלים, אלא בהתאם לאינטרסים שלה. אם אמנם נכונים הטיעונים של המגדלים על תרגילים של החברה הקונה, השאלה שלנו היא: היכן משרד המסחר והתעשייה, היכן משרד החקלאות בעניין זה? על כך אנחנו רוצים לקבל תשובה.

מר ליפשיץ:

המועצה, במתכונתה הנוכחית, קיימת כבר הרבה שנים. במתכונת זו הצליחה להעלות את יבולי הטבק מ-0 בשנת 1962, בגלל מחלת הכישותית, עד ל-2,000 טון והצליחה להחזיק רמה זו במשך כ-5 שנים. הירידה התחילה ב-1972 לא משום שהמסגרת לא היתה מתאימה אלא סתוך תנאים כלכליים אובייקטיביים שהיו במשק. שתיסיבות עיקריות לירידה - הגאות הכלכלית גרמה לכך שהביקוש לטבק מזרחי ירד ומעשנים יעברו לעישון סיגריות "וירג'יניה"; סצו שני - זניחת גידול הטבק על ידי החקלאים שגידלו טבק, שנוכחו לדעת שאפשר להרוויח יותר בעבודות אחרות, כמו תעשייה, בניין ושירותים. בעקבות כך קרה שהמועצה הוציאה היתרים לשתילת טבק אבל החקלאים לא מלאו את הסכמות משום שלא היו מעוניינים. מכיוון שכך, צריך היה להקטין את היבולים כי המלאי של טבק מזרחי הלך והצטבר עקב ירידת השימוש. אם בשנת 1970 השתמשו 70% בסיגריות מזרחיות ו-30% בסיגריות "וירג'יניה", הרי בשנת 1974 היה הסצב הפוך: 75% השתמשו בסיגריות "וירג'יניה" ו-25% בסיגריות מזרחיות.

היו"ר י. הורביץ:

האם אנחנו מייצרים את הטבק המזרחי?

מר ליפשיץ:

כן.

היו"ר י. הורביץ:

האם הכמות שמגדלים בארץ עונה על התביעה של 25% שמעשנים סיגריות מזרחיות?

מר ליפשיץ:

התצרוכת של טבק מזרחי היא כיום 1,300 טון ואנחנו מייצרים 450 טון.

היו"ר י. הורביץ:

אין, אם כן, בעיה לקלוט את הייצור המקומי.

מר ליפשיץ:

נכון.

היו"ר י. הורביץ:

מדוע סופר לנו שהחזיקו שנתיים טבק שלא במכר עד שהתקלקל, דבר שהכביד על החקלאים מבחינת המיסון; שהחברה שקנתה ניצלה את העובדה שהיא בלעדית ולא השתמשה בטבק באופן שוטף?

מר ליפשיץ:

עד כמה שידוע לי קלטה התעשייה את הטבק בסוף העונה ולא נשאר טבק בכפרים.

היו"ר י. הורביץ:

אם הייתי יודע שכל מה שנאמר לנו אינו נכון, שלוקחים את הטבק בזמן, שאין שום בעיה, פרט לכך שרוצים לתת שיניים למועצה, הייתי משאיר את המועצה כמו

היו"ר י. הורביץ:

שהיא בלי לתת לה שיניים. אבל אם זה נכון שהמונופול מנצל את העובדה שהחקלאים אינם יודעים כלום, שאין להם את הכלים ומחזיק את הטבק שנתיים מיותרות ואז החקלאים צריכים לדאוג לסימון, אשמח לתת לה שיניים.

מר ליפשיץ:

בסוף כל עונה מוציאים את הטבק, כי החקלאי לא יכול להחזיק אותו אצלו. מעבירים את הטבק למפעל שמעבד אותו ואז הוא יכול להיות מוכן. ללא עיבוד הוא מתקלקל.

ע. הרר:

אם מחזיקים את הטבק אצל החקלאי עד לשלב שהוא עלול להתקלקל, אפשר להעלות את המחיר.

מר ליפשיץ:

המחיר נקבע על ידי משרד החקלאות, לא על ידי המועצה, והתעשייה משלמת.

א. זילברברג:

ככל שמכירים את הנושא הוא מתחיל להיות פחות ברור. בישיבה הקודמת שמענו בדיוק את ההיפך ממה שאנחנו שומעים עכשיו. יכול להיות שיש מקום לשמוע עוד פעם את כל הגורמים. אנחנו מדברים על חוק מועצת הטבק והבעיה היא, כפי שהבנתי, שמצד אחד יש מועצה שצריכה לדאוג לאינטרסים של המגדל, ומצד שני ישנה "דובק" שמנצלת את העובדה שהיא בלעדית. זו הבעיה ולא אחרת ואני מציע שנעלה בחזרה על הפסים.

היו"ר י. הורביץ:

אולי נקבל שוב הסבר מה גרם לכך שדרשו את הצעת החוק.

ד. קורן:

ענף זה, בניגוד לענפים אחרים, אין לו מועצה לפי חוק. ישנה מועצה הבנויה על הסכמים מנדטוריים שצריך לעגן אותה בצורה מסודרת בחוק. העובדה שמגדלי הטבק הם ערבים ומגדלים בענפים אחרים הם בעיקר יהודיים מציקה לי מבחינה לאומית. לא ייתכן שבכל ענפי הייצור האחרים הגיעו למועצות ורק לענף זה אין מועצה. אני רוצה שלערבים יהיה אותו מעמד בגידול ובייצור כמו ליהודים.

סיבה נוספת: גידול הטבק עבר משברים, וכבר נתתי מספרים: ב-1948 היה יבול של 600 טון; ב-1959/60 - 1,700 טון; ב-1967 - 1600 טון; ב-1971/72 - 1,100 טון; ב-1972/73 - 800 טון; ב-1973/74 - 600 טון.

נכון אמר נציג משרד המסחר והתעשייה שיש ביקוש קטן יותר לטבק מקומי, אבל עדיין אפשר לייצר יותר טבק מקומי, להשתמש בו בתערובת הנוכחית וגם לייצא. השאלה אם המגדלים יגדלו את הטבק כאשר המחירים נמוכים מאוד. כשנדונה בוועדת הכספים השאלה של תוספת בלו שאלתי אם אפשר לתת מזה יותר למגדלים. שר החקלאות הטיל על איש משרד החקלאות באזור עכו לבדוק את העניין. הוא ישב עם המגדלים, עשה תחשיב לגבי ימי העבודה, לגבי היבולים והגיע למסקנה שצריך לשלם לחקלאים מחיר הרבה יותר גבוה. אבל כמו תמיד עשו פשרה ונתנו פחות. וזאת, במקום שהעניין יהיה בכלכלה חופשית, שאפשר יהיה לייצא את הטבק, כי כאמור לא צריכים בארץ את כולו.

היו"ר י. הורביץ:

מי אומר? באים אנשים ואומרים שהביקוש המקומי הוא 1,200 טון והייצור רק 500 טון.

ח. בר-אילון:
התעשייה מוכנה לקלוט 1,200 טון. בשנה
שעברה היו 540 טון; השנה - לפי הערכה
של מכסיסליסטים - אומרים שיהיו 550 טון.

א. זילברברג:
הבעיה יותר חריפה: מייצאים טבק בזמן
שצריך אותו כאן.

ד. קורן:
אם אפשר לייצא טבק גולמי במחיר מסויים
ואם התעשייה בארץ צריכה יותר טבק, ברור
שהתעשייה בארץ קודמת במחירים שאפשר לייצר אותו מינוס התסריצים. במקום
לייבא, אפשר לגדל בארץ טבק לצריכה מקומית, אבל בתנאי סחר חופשי, וברור
שהחקלאים זקוקים להגנה יותר מסודרת בעניין זה.

ס. בן-פרץ: למה?

ד. קורן: כמו כל חקלאי אחר הם זקוקים להגנה.

הצעת החוק איננה מכוונת נגד "דונק",
אלא היא מכוונת לכך שכל מה שיעשה "דונק" יעשה בעזרת המועצה ומתוך
הננה אתה.

היו"ר י. הורביץ:
אינני יודע אם כל מועצות הייצור הצדיקו
את עצמן, ועל זה יש ויכוח. אני
בעד הגנה על החקלאי, אבל צריך לשכנע אותי שהמועצה נחוצה לא רק כדי
שיהיה שוויון בין יהודים וערבים. אני עצמי חושב שהסדינה יכולה פחות
להתערב אם רק אין צורך בכך. אני רוצה להיות משוכנע שמועצת טבק, במעמד
החוקי שאנחנו רוצים להעניק לה, היא צורך השעה ובלעדיה יעמוד החקלאי
בפני ניצול ותחרות בלתי הוגנת.

מר בן-חיים:
החוק המוצע פה מתכוון לתת מסגרת חוקית
לסוג מסויים של חקלאים שאין להם שום
מסגרת לנושא שלהם. למעשה נעשה גידול הטבק ברובו במסגרת הערבי ורק כ-5%
הם יהודים שמגדלים טבק. מרבית השטחים המתאימים לגידולים נמצאים בידי
הערבים ואינם ניתנים לשום שימוש אחר. כלומר, אם לא יגדלו עליהם טבק
הם יעמדו טרשים. משרד החקלאות שהיה ער לבעיה גם מבחינה חקלאית, גם
מבחינה מקצועית וגם מבחינה ארגונית ציטה לארגן את החקלאים האלה כדי
שינצלו את השטחים; יעבדו בתנאים הוגנים ומקובלים; יוכלו לשווק את
תוצרתם בצורה סדירה. יש אנשים, שיש להם אדמות, מוכנים לחזור הביתה
ולגדל טבק, אבל להיות מובטחים שהגידול יקבל את המסגרת המתאימה, את
הרשיון המתאים.

היו"ר י. הורביץ: אתם מחלקים רשיונות?

י. זרגר: כן.

מר בן-חיים:
הם רוצים את המפרעה הנכונה לגידול, שלא
קיבלו קודם; הם רוצים את הקליטה הנכונה
ואת התמורה שלא קיבלו בעבר. במידה שכל אלה יובטחו להם הם שוכנים
לנצל את האדמה שעומדת כיום בור ולגדל טבק.

בעבר לא היה המצב כך: הרשיונות הוצאו
על ידי אגף המכס והועברו לידי המועצה רק לפני ארבע שנים. מתן המפרעות
היה, עד השנה שעברה, בידי חברת "דונק". היה לה סימון הון חוזר מסוים
החקלאות והיא היתה נותנת את המפרעות בהתאם לשיקוליה. הקליטה נעשתה
באופן שרירותי. לחברת "עלי טבק", שהיא חברת בת של "דונק" היה היתר
לשקילה. כלומר, אותו מפעל שהיה קולט את הטבק היה גם שוקל אותו בשטח
וגם מסווג אותו. נציגי החברה, שהיו סורשים מסעם המכס לשקילה, היו
באים לביתו של הכפרי, שוקלים את הטבק, מסווגים אותו וקולטים אותו.

מר בן-חיים:

התמורה לחקלאי היחה משחלמת ישירות מן החברה לחקלאי גם כן בהתאם לאפשרויות של החברה ולא תמיד זה היה אפשרי. למרות שהיה סיכום שהמפרעות ינחנו על ידי משרד החקלאות, כפי שכל גידול חקלאי מקבל מפרעה, לא קיבלה חברה "דובק" את הסיכום הזה, ובעונה שעברה עלינו כאשר משרד החקלאות חילק לחקלאים מפרעות בסכום של 800 אלף לירות, הלכה חברה "דובק" וחילקה מפרעות בשטח מהון חוזר שלה - בניגוד למוסכם - בסכום של מליון וחצי לירות. כלומר, היא נחנה יותר ממה שנחן משרד החקלאות ועל ידי כך קשרה את החקלאים שלהם נחנה את המפרעות שישווקו לה את הטבק.

היו"ר י. הורביץ:

איך הם יכולים לא לשווק לה?

מר בן-חיים:

אני לא מתכוון שהם לא ימכרו לחברה. אם יש חברה סיגריות שיכולה לקלוט עד 1,200 טון, היא קולטת את הכמות הזאת, אבל אם יש תוצרת של 1,300 טון יכול אפיק אחר לקלוט 100 טון.

א. זילברברג:

מה הרע בזה שהם חלקו יותר מפרעות?

מר בן-חיים:

אני רוצה להוכיח שחלוקת המפרעות לחקלאים איננה נעשית על בסיס של שוויון בין כל החקלאים.

ע. הדר:

זה לא נעשה לפי קריטריונים קבועים מוסכמים?

מר בן-חיים:

איך שום דבר.

אצלנו יש קריטריון: כל אחד מקבל 200 לירות מפרעה לדונם.

היו"ר י. הורביץ:

ואם הדונם לא נוחן שום דבר?

מר בן-חיים:

את המפרעה נוחנים לאחר שבדקנו שהדונם קיים בפועל והעבודה בוצעה.

היו"ר י. הורביץ:

האם אתם רוצים לחת את המפרעות לחקלאים?

מר בן-חיים:

אנחנו מחכוונים לחת את המפרעות ואז נדע שכל חקלאי יקבל אותו סכום ולא תהיה אפליה בין החקלאים עצמם.

לנושא הקליטה: הקליטה נעשתה בצורה שרירותית למדי וקלטו במועדים מאוחרים מאד. אני יכול להוכיח שהיו שנים שקלטו את הסחורה במאי וביוני. הקליטה היחה נעשית לפי רצון הקונה: מתי שהקונה היה רוצה, היה קונה אצל מי שרצה ומסדר את התשלומים לפי האפשרויות שלו.

בכל הנושאים של מתן מפרעות, קליטה, מבחר זנים ושיבוח היבול - ויש בהצעת החוק חלק גדול המתייחס לנושאים המקצועיים - אנחנו יכולים לטפל, כאשר אנחנו יודעים שהתחלה והסוף מובטחים לחקלאי.

י. ברגר:

אנחנו לעצמי לצטט באופן חופשי דברים שאמר המיניסטר לחקלאות של ארצות-הברית, דברים במקום הציבור עצמו: יש לאפשר לחקלאים להתארגן כדי שמעמדם יהיה דומה ושווה לזה של החעשיינים. חעשיינים בענף מסויים יש אחדים וכשיש מספר קטן של מפעלים הם מסוגלים בצורה טובה יותר לתפקד ולהסתגל לשינויים שחלים בשוק. לעומת זאת, בענף מסויים בחקלאות יש מליונים, כאשר כל אחד מהם הוא יחידה קטנה, כוחם הכללי בשוק הוא חלש והם אינם מסוגלים להתארגן.

י. בוגר:

להגיב על שינויים בשוק בצורה יעילה כל כך כמו התעשיינים, או כמו ענפים אחרים במשק הלאומי.

בהקבלה לענין זה של החקלאות בארץ, ובעיקר לגבי טבק, אנחנו צריכים להבין שכינם יש מפעל אחד מאד מונופוליסטי וגם אם יהיה המפעל הטוב ביותר, האידיאליסטי ביותר שיש לו הגישה האלטרואיסטית ביותר לחקלאי, הרי יש לו אינטרסים משלו: לקבל את החוצות בצורה הטובה ביותר עבורו, בזמנים טובים ביותר עבורו, בחשלומים הנוחים ביותר עבורו. החקלאי הערבי הבודד עומד קטן, חלש וחסר אונים מול המכונה הגדולה הזאת. אין לו אלטרנטיבה. הוא יודע שאם המפעל הזה לא יקלוט אצלו את הסחורה, הטבק יכול להרקב. גם כשהיו שלושה מפעלים זה היה כך, אבל הדבר בולט יותר כשיש עכשיו מפעל אחד, שאז הוא מוכרח לחכות לסוכן שיופיע אצלו, והוא יכול להופיע בנובמבר, בדצמבר, בינואר, במאי וגם ביוני. כשנכנסתי לעבודה במשרד החקלאות במאי 1954 נתקלתי במצב הבא ביום הראשון לעבודתי: 2,000 טון טבק היו מונחים בחודש מאי. כלומר, היה כבר יבול חדש לקראת אסוף וכל היבול של השנה הקודמת היה עדיין מונח בכפר הערבי, והיו אז חמישה מפעלים בארץ. היה אז צורך לנהל משא ומתן, משרד החקלאות היה צריך לתת כסף ואז התחילו להוציא את הטבק. המגדלים הערבים הגיבו לתנאים אלה שהיו קיימים בענף הטבק ויצאו מן הענף. ייחכך שהיו גם תנאים אובייקטיביים שסייעו לכך: היו אלטרנטיבות, היו תנאי עבודה טובים יותר בעיר והם עזבו.

האדמות האלה, רובן, אינן מנוצלות. המדינה מוציאה מליוני לירות כדי לקנות את הטבק. אם החוצות כיום רק 500 טון וצריך 1,200 טון, צריכים לקנות 700 טון, כאשר החשלום עבור כל טון טבק כיום הוא 2,000 דולר. אנחנו מוכרחים להוציא דולרים כדי לקנות טבק שאנחנו יכולים לגדל אותו וכאשר לאותם ערבים חקלאים אין מה לעשות. 20 אלף דונם יכולים לתת 360-400 אלף ימי עבודה לכפר הערבי אם מביאים בחשבון כ-18 ימי עבודה לכל דונם.

אנחנו יכולים לתת לחקלאי הערבי להחארגן, על מנת שיוכל להופיע במאורגן, לנהל משא ומתן במאורגן כלפי התעשייה וגם כלפי משרד החקלאות.

היו"ר י. הורביץ:

מדוע משרד החקלאות לא הגיש הצעת חוק זאת?

י. בוגר:

למשרד החקלאות 13 מועצות. מתוכן רק 5-6 יש כיום חוקים. בסולם העדיפויות של הגשת חוקים למועצות היה משרד החקלאות סבור שיש ענפים יותר דחוקים ויותר לחוצים, כמו ענף פרי הדר - שהמועצה שלו עדיין פועלת לפי חוק מנדטורי - כמו ענף הפוחים, ענף הכותנה. כל ענף הייצור של הטבק יגיע השנה ל-10 מליון לירות בקירוב, לעומת ענף הכותנה שערך הייצור שלו יגיע השנה למליארד לירות ולעומת ענף פרי הדר שערך הייצור שלו יעבור השנה את המליארד וחצי.

ההצעה הוגשה על ידי חבר-הכנסת דוד קורן ושר החקלאות הודיע בשלב מסויים שהוא מקבל הצעה זו. גם עזרנו לחבר-הכנסת קורן ללטש אותה ולהכין אותה לדיון.

מ. בן-פרץ:

האם ידוע לך שהייתה החלטה של מליאת הממשלה - החלטה קל/187 - בענין מועצת הטבק מחאריך

17 בינואר 1962

י. בוגר:

ידוע לי.

מ. בן-פרץ:

החלטה זו אומרת שיש צורך להקים מועצה, ומועצה כזאת הקימו. בקשר לכך פורסם בילקוט הפירוטומים משנת 1962 מה יהיו תפקידי המועצה ודרכי פעולתה ומשנת 1962 פועלת המועצה בסדר גמור. למה עכשיו, פחאום, נחזור העניין?

מה הרכב המועצה?

י. פרנק:

המועצה מורכבת מבאי כוח משרד החקלאות, משרד האוצר, משרד המסחר והתעשייה,

מ. בן-פרץ:

משרד ראש הממשלה, החקלאים והתעשייה.

ישנה החלטת ממשלה, את המחיר של הטבק

קובעת הממשלה, למה פתאום נתעורר העניין?

נכון שאת המחיר קובעת הממשלה, אבל

היו"ר י. הורביץ:

יש טענה שהקונה היא חברה אחת שבאה

מתי שהיא רוצה, למי שהיא רוצה, היא שמסוגלת - ובזה קובעת את הונטביליות - היא ששוקלת. כל המגדלים נחונים בידי קונה אחד, שונה עם אינסטרס של קונה.

האם אתם מחנגדים למועצה? נאמר לי אחמול על ידך שאינכם מחנגדים.

ד. קורן:

במידה שהחוק יתוקן ולא יהיה נזק ל"דובק".

מ. בן-פרץ:

איפה המועצה כרגע?

י. פרנק:

היא קיימת, אבל "דובק" התפטרה מן המועצה כי יושב-ראש המועצה הכריח

מ. בן-פרץ:

אוחא להחפטר.

קיים אמנם גוף שנקרא מועצה לייצור

י. ברגר:

ושיווק טבק גולמי, אבל זה גוף מיעץ

חסר סמכויות. את כל המועצות הקמנו בהתחלה בצורת גופים כאלה על מנת לחת להן חקופת הרצה מסוימת. גוף זה יכולה הממשלה להחליט להקים לבד ללא חקיקה. מאחר שלמועצה זו אין סמכויות, אלא היא גוף מיעץ בלבד, היא יכולה לעשות רק מה שכולם היו מוכנים לעשות באופן וולונטרי. לדוגמה: כדי להתקיים, כדי להחזיק מנגנון היא היתה זקוקה לכספים, אבל מאחר ואין לה סמכות להטיל היטלים, היא היתה מטילה, באופן מוסכם, כמה אגורות על כל קילו טבק. גם התעשייה היתה משתחפת בסכום דומה באופן וולונטרי.

עד שהופיע הסכסוך הראשון בין

המועצה ובין התעשייה לפני שנה - כשבמחסני החקלאים היו מונחים כ-550-600 טון טבק - היתה התעשייה מקבלת הוראה ממשרד החקלאות לבנקים לקבל אשואי מכוון ולחלק את המקדמות בין החקלאים. באותה שנה לא היתה התעשייה מוכנה לקבל את הכסף ולחלק את המקדמות. פנינו לתעשייה פעם ופעמיים והיא טענה שיש לה מלאי גדול וכמו כן יש לה קשיים כספיים: קשה לה להשיג את הכסף בבנקים כדי לממן את כל המלאי וקשה לה לשלם את הרבית על המלאי. אני אישית דיברתי עם יושב-ראש מועצת המנהלים, מר מרטין גל ואמרתי לו שיש חסיסה עצומה בין החקלאים ואם לא יקחו את הטבק לא ימשיכו לגדל. הוא השיב לי שאינו לוקח את הכסף, כי אם יקח ויחלק מקדמות יהיה מוכרח לקנות, ואם לא ייחן לו מימון על המלאי שצריך לשמור לשנתיים או שנתיים וחצי - וטבק מוכרחים להחזיק לפחות שנה שלמה עד שאפשר להשתמש בו כי הוא עובר תהליכים של חסיסה ועיבוד - הוא לא יוכל לקנות את הטבק.

מי יאפשר למועצה את המימון הזה?

ע. הדר:

היא תפנה לממשלה, למשרד החקלאות וחקבל כסף.

י. ברגר:

סגן שר החקלאות באותה תקופה וחבר

המועצה חבר-הכנסת חלפון נפגש חמש-שש פעמים עם אנשי התעשייה והציע להם לקחת בינתיים מחצית המימון, אבל הם לא רצו ואמרו שלא יקחו עד שלא ייחן להם מה שהם צריכים בעד המימון. המועצה נשארה איפוא בחוסר ברירה וחיפשה אלטרנטיבה מה לעשות עם הטבק.

י. ברגר:

איש לא האמין שאפשר למכור טבק בחוץ-לארץ. אני אישיה נפגשתי עם מר גל ואמרתי לו שאם אינו קונה נצטרך לעזור למועצה לייצא. תשובתו הייתה: שטות, מי יקנה טבק? בעולם לא קונים טבק בלתי מעובד, ואני יכול לקנות בזול יותר ממה שתוכל למכור. למרות הכל יצא נציג המועצה לחוץ-לארץ, נפגש עם פירמות ומצא פירמה שהיתה מוכנה לקבל חלק מהטבק לנסיון, ובמידה שנסיון זה יצליח - לקנות את כל הטבק במחיר של דולר וחצי, לפני הפיחות, 9 לירות לקילו. הפירמה אמרה: כל ההוצאות עלינו, ניקח את הטבק מבית החקלאי ונשלם דולר וחצי לקילו טבק בצורה אחידה לכל הסוגים. המשרד בכל זאת לא היה מוכן לייצא את כל הטבק ולכן אמר למועצה: רק 100 טון, ואז נחתם חוזה על 100 טון טבק ליצוא. באותו זמן הגישה גם "דובק" בקשה לייצא כ-60-70 טון טבק מעובד, במחיר נמוך יותר מן המחיר שהמועצה הצליחה למכור טבק בלתי מעובד. כאשר ראתה "דובק" שהמועצה רוצה לייצא טבק, החנגדה לכן בטענה שאם ייצאו 100 טון טבק לא יהיה טבק בשביל החעשיה, וזאת כאשר קודם לא רצתה לקנות. נכון שאם מורידים 100 טון מ-550 לא נשאר למפעל בצפת, המעבדי טבק ואשר בו מועסקים ארבעים וכמה פועלים, מה לעשות, כי גם 550 טון טבק לא מספיקים למלא את מלוא כושר הייצור שלו. אבל לאחר שכבר נעשתה ההקשרות עם הפירמה היה פירושו של וויחור עליה: ויחור מבחינת המוניטין כלפי חוץ-לארץ וויחור על אותה אפשרות של אלטנטיבה שחיה פתוחה ליצוא טבק במשא ומתן עם החעשיה. לאחד קשיים רבים מאד מצד החעשיה - הדברים היעו לביח-המשפט והמועצה הוציאה כסף רב על עורכי-דין - הצליחה המועצה לייצא קרוב ל-80 טון טבק במקום 100 טון טבק. הסיבה: התחילה תחרות בין "דובק" והמועצה בכפר הערבי מאחר שכל אחד רצה להבטיח לעצמו את כמויות הטבק. עוד לא היה מצב כל כך נוח לחקלאי כמו המצב שהיה לפני שנה: פתאום באו אליו משני הצדדים ונחננו לו כסף. זוהי אפשרות אחת: ליצור מצב שכל שנה תהיה החרוצות של שני הצדדים בכפר. המועצה הפעל כדי להלוח גורם שמיצא טבק, "דובק" יקטוף את יתרו הטבק ואולי זה יעזור. אנחנו חשבנו שמוטב ליצור גורם של סטביליות בכפר הערבי: שהמגדל את הטבק יידע שהוא מובטח, שהטבק שלו יקלט במחיר שמבטא באיזה שהוא אופן את הוצאות הייצור, על מנת שיוכל להתקיים מהטבק ויידע שהוא מובטח הן בתנאי הסיווג, הן בתנאי קבלת החשלום והדברים נמצאים בידיים נאמנות. זוהי השאלה העומדת פה להכרעה כשרנים אם נחוצה או לא נחוצה מועצה חוקית.

ח. בר-אילן:

אני הכנסתי את גידול הטבק למדינה לפני עשרים ושבע שנים וקיבלתי מן הממשלה ומן הסוכנות את כל העזרה הגדולה לגידול טבק בישובים החדשים. כאיש מקצוע אני רוצה להפריך את הדימוי של "דובק" כמפלצת גדולה, כמונופול גדול. אני ב"דובק" ארבע שנים בסך הכל, עברתי לשם כאשר מכרו ל"דובק" את החברה הסוכנותית-ממשלתית "עלי טבק", ורק על ארבע שנים אלה אני יכול להעיד.

המונופול הוא של הממשלה, לא של בעלי המניות ב"דובק", מכיוון שחברה זו תכניס השנה לאוצר, במכס ובבלו, סכום של כחצי מליארד לירות. האוצר מחזיק את אצבעותיו בענין זה מבלי שהוא מחזיק פקיד אחד של בלו ב"דובק" ובמפעלים של "דובק" לייצור סיגריות, בעוד שעם קום המדינה, בתחילתה, ובחקופת המנדט היו יושבים בכל מפעל לייצור סיגריות ובמחסני הטבק שני פקידי מכס והיו בודקים כיסיו של כל פועל ומנהל. זאת אומרת, יש אמון ב"דובק". יותר מזה: אנשי "דובק" הם למעשה פקידי מכס ללא קבלת חשלום בעד עבודתם זו. המחירים נקבעים על ידי הממשלה וחמיד נקבעו מחירי הטבק על ידי משרד החקלאות. יש לי פה הודעות חתומות על ידי משרד החקלאות, על סופס משרד החקלאות, המודיע לכל מפעל תעשיית טבק מה המחיר שצריך לשלם למגדל באותה שנה. התכנון נעשה על ידי המרכז לתכנון חקלאי, בהתייעצות עם כל אלה שעוסקים בכך ב"דובק", וישבו שם גם אנשי משרד המסחר והתעשיה, אנשי האוצר, שנלחמו מאד לא להעלות מחירים למגדלים ולתעשיה. "דובק" לא קבעה מעולם את המחיר. נכון שהסיווג הוא מרכיב חשוב מאד במחיר: אם אחת בא וקובע סוג ד' במקום סוג א', קבעה למעשה את המחיר. אבל הסיווג בארבע השנים האחרונות - ואני יכול להעיד על "דובק" רק מ-1971 - נקבע על ידי משרד החקלאות ויש על כך מסמכים שמר כומי חתום עליהם, בהם נאמר, שסוג א' של הטבק בכפרים צריך להגיע ל-60%, סוג ב' ל-25%, היחור - סוג ג'. זאת אומרת, למעשה אין כבר סיווג. צריך להוסיף שקיים גם סוג רביעי - סקוטו, כשהמגדל לא קטף בזמן את הטבק, כשהטבק נשור בשמש או נרטב

ח. בר-אילן:

במחסן, אבל כל הסיווג, שהיה מרכיב חשוב מאד בשנים קודמות, ירד למינימום.

האם יש כאלה שיש להם רק 40% או 50% סוג א' ? הייתי רוצה שתביאו לנו

היו"ר י. הורביץ:

איך זה מופעל בכל המשק הערבי.

אביא לך בישיבה הבאה.

ח. בר-אילן:

מדוע בכל זאת צריך לבוא, לשקול את הטבק ולקבל אותו? - בזמן המנדט, בגלל ההברחות, היה נוהג שבעת השקילה של הטבק חייב להיות פקיד מכס. ענין השקילה נמשך עד היום לא מפני שהמכס דוש זאת, אלא בגלל "דובק" דושה זאת. רצו להוריד אותם, אבל "דובק" לא הסכימה כי היא איננה רוצה ויכוחים עם המגדלים הערבים. במקרה שהחקלאי לא היה שבע רצון ממה שקבעו, היה במועצה הקיימת בורר שאליו פנו. למרות ששמעו שאנחנו גם השוקלים, שאנחנו גם פקידי המכס, אף אחד לא בא להתאונן במשך עשרים ושמונה שנים. אולי היו 4-5 כפריים שהתאוננו. לבורר לא היה מה לעשות.

"דובק" לא קבעה מימיה את המחיר של

הטבק, לא ניסחה להוריד אותו ולדכא את המגדלים, כי "דובק" היא חברה מבוקרת על ידי הממשלה. הרווח של החברה, עם מחזור של 3/4 מליארד לירות, היה 4 מליון לירות. אם חמצאו עוד מפעל כזה, אשמח ללמוד ממנו. כל השנים דושתי עליית מחירים, כי חששתי שיפסיקו לגדל טבק וקיבלתי חשבות פוליטיות. עבור ההחייבות החדשה קיבלתי סובסידיות ולא פעם באו הערבים לוועדת הכלכלה של הכנסת והביעו התנגדות. בהתחלה שילמה את הסובסידיות הסוכנות, אחר כך העבירו את זה לממשלה ובא מבקר המדינה ואמר שזה לא טוב. העבירו שנית לסוכנות, ומבקר המדינה אמר שהסוכנות והממשלה שתיהן אותו הדבר. לאחר מכן הפסיקו לתח סובסידיה ואיש לא ידע מהיכן משלמת "עלי טבק" ב-20% יותר ליהודים. כיום אני מוכן לגלות את הסוד: היה יהודי אחד מ"דובק" שנחן את הסובסידיה בעילום שם. שנים רבות לא סיפרנו על כך.

עד אביב שנה שעברה פעלה המסגרת של

המועצה מצויין. ארבע פעמים בשנה היינו מתכנסים עם המגדלים הערבים בראשותו של סגן שר החקלאות ושומעים מה החליטה הממשלה: איפה לגדל טבק, כמה לגדל ומה המחיר. כל הזמן אמרתי שהמועצה היא מוסד טפילי שאין בו צורך ותמיד סיפרו לי כל מיני סיפורים.

מי החזיק את המועצה?

י. פרנק:

"דובק" השתתפה בחקציב המוסד הזה ב-50%; הממשלה - ב-25%; המגדלים -

ח. בר-אילן:

ב-25%.

הממשלה לא השתתפה. כאשר "דובק" לא שילמה השתתפה הממשלה.

י. ברגו:

בסחו 1974 פתאום נודע לנו שהנהלח

המועצה התכנסה והחליטה לייצא 100 טון

ח. בר-אילן:

טבק בלתי מעובד. באתי במועצה לחלפון שענה לי מה שענה; פניתי לאנשים אחרים ושאלתי מה קרה; באתי גם אל המנהל החדש ושאלתי מה קרה והוא השיב לי בכתב, כי מאחר שמדובר בהחלטת שנוגדת את האינטרסים של החעשיה לא קראו לנו לישיבה. שאלתי אותו: הרי אנחנו יושבים במועצה בתור אינטרסנטים וקיבלנו לכך מינוי משר החקלאות, מה זאת אומרת שלא קוראים לנו לישיבה? התפטרנו. חשבנו שישאלנו אותנו מדוע התפטרנו, אבל שום דבר לא היה והתחילו לייצא את הטבק הבלתי מעובד.

לגבי הגידול: הירידה החחילה אחרי

1976. "דובק" החזיקה מלאי של שנתיים וחצי, כי משודי הממשלה לחצו ואמרו שאי אפשר להשאיר את הטבק בכפרים, למרות ש"דובק" טענה שלא הזמינה את הכמות הזאת.

היו מתכננים בדיוק מה ש"דובק" אמרה
והמגדלים היו מגדלים עוד פחות מזה.

י. ברגר:

מדוע אתה מחננד למועצה היום בשנת
1975?

היו"ר י. הרביץ:

ח. בר-אילן:
שבגללם אני מחננד למועצה: בעידודם של אשכול וספיר ז"ל ויבדל לחיים
אזכרים זגני הקמנו בצפת את המפעל הגדול לעיבוד טבק. המדינה והסוכנות
השקיעו בזמנו מליון ו-700 אלף לירות, אספנו פועלים ולימדנו אותם. כאשר
היה ל"דובק" יותר מדי מלאי, באו ממשד האוצר ואמרו: עשו טובה, קחו את
הטבק; ניתן לכם הלוואות בחנאים מכוונים ונביא את זה אחר כך בחשבון.
"דובק" החזיק שנים בסטוקים שלא היו דרושים לו ולא ידע מה לענות לבעלי
המניות. באנו ואמרנו: איננו מחננדים שהמועצה חייצא טבק, אבל צריך קודם
כל לעבד אותו כמו בכל העולם. יש חוקים, אי אפשר לייצא טבק בלתי מעובד.

היו"ר י. הרביץ:
אם יש להם קונה יותר טוב ביוק,
אתה לא יכול להכריח אותם למכור לך
בגלל העובדה שהממשלה אמרה לך להקים מפעל בצפת.

ד. קורן:
אם הם רוצים למכור בחוץ-לארץ, זה
ענינם.

ח. בר-אילן:
אי אפשר לייצא טבק בלתי מעובד, כפי
שאי אפשר לייצא חפוזים בחיבות שדה.

מה זה ענינך?
היו"ר י. הרביץ:

ח. בר-אילן:
המחיר שבו ייצאו הוא לא יותר גבוה,
כי משרד החקלאות היה יכול לקבוע פה
את המחיר.

ע. הדר:
אחרי הייצוא נקבע המחיר בהתאם
ליצוא. היצרן ושאי לייצא למי שהוא
רוצה.

היו"ר י. הרביץ:
מגדלים מכל עבר רצו להופיע בפני
הוועדה, אבל אנחנו רואים את המועצה
ושמע היום רק אחד מהמגדלים שחבר-הכנסת
ואת משרד החקלאות כנציגי המגדלים.
אבו-רביעה ביקש ממני שנשמע אותו.

ש. עראף:
כמגדל טבק ממעיליה אני מייצג כאן
אח כל המגדלים בגליל המערבי וברצוני
לדבר בשמם.

קודם כל אני חובע להעלות את מחירי
הטבק בהתאם למדד יוקר המחיה. הגשנו דו"ח למשרד החקלאות שלכל דונם
דרושים 17.5 ימי עבודה, אבל עד כה לא קיבלנו שום חשובה. אנחנו מבקשים
לקבוע את האדמות הראויות לגידול טבק.

הנקודה השניה: קיים סכסוך בין
חברת "דובק" לבין עדטול. עדטול רוצה לקחת בעצמו את הטבק ולמכור אותו
ל"דובק". אנחנו, המגדלים, יודעים שלעדטול אין אפשרות לאחסן את מלאי
הטבק אצלו וגם לנו אין אפשרות לאחסן את מלאי הטבק אצלנו. עדטול מונה
למנהל המועצה מבלי שנבחר על ידי המגדלים. בשנת 1963 מונחה מועצה מבלי
שהיחה לנו זכות לגבי מינוי זה או אחר. אין לנו שום נציגות במועצה.

ד. קורן:
האם אתם רוצים נציג ח?

ש. עראף:
כן.

ש. עראף:

אנחנו אלה המשקיעים עמל בגידול הטבק ולכן אנחנו רוצים שיהיה לנו נציג במועצה. דבר נוסף: ערטול מחזיק אח ושיונוח הטבק שלנו אצלו ודורש 10 אגורות לכל קילו, עבור כל הטבק שמכרנו ל"דובק". הוא מוכר את הטבק בדולר ו-65 סנט, כלומר ב-12.22 לירות ישראליות ואנחנו מקבלים רק 10.80 ל"י עבור כל קילו.

נקודה שלישייה: "דובק" נוחתה לנו רק 200 לירות מפרעה לדונם וזה לא מספיק, היות ורק החריש והמים עולים הובה יותר, והמגדל מחכה 6 חודשים בין עונה לעונה. אנחנו רוצים בחקופה זו עוד מקדמה.

אני מבקש מוועדת הכלכלה שתדון בהצעותינו בצורה רצינית וחביאה אותן לתשומת לב, כי גידול הטבק מכניס דולרים למדינה. יש לנו ילדים שאנחנו מפרנסים אותם ועל כן אנחנו מבקשים מוועדת הכלכלה שתבטיח את זכויותנו, תגדיר ותקבע את המחירים שצריכים לשלם עבור הטבק שלנו.

ע. הדד: האם אתה בעד חוק המועצה?

ש. עראף: אינני בעד חוק המועצה.

ד. קורן: מה מפריע לך בחוק?

ש. עראף: העובדה שצריך לשלם עמלה למועצה. נוסף לכך: ערטול תובע חביעות צדדיות ואינו תובע חביעות בדבריש שדרושים לנו.

היו"ר י. הרביץ: מה זה "חביעות צדדיות"?

ש. עראף: הוא אומר שהוא עצמו יקח את הטבק מן המגדלים וימכור אותנו ל"דובק"

וזה מזיק לנו.

מ. דרובלס:

בדרך כלל כאשר מקימים מועצת ייצור צריך לשאול לשם מה מקימים אותה - על מנת לחכנן את החוצרות, על מנת להבטיח מחיר סביר למגדלים ועוד. אנחנו נמצאים עכשיו במלוא הדיון על פער החינוך ונדמה לי שחלק גדול מן הדבויים ששמענו הם דוגמה קלאסית לחינוך ולהוצאות מיותרות שמטילים. נכון שבמקרים אחרים אין דוגמאות של קיום מונופול של חברה אחת היכולה לקנות את חוצרות המגדלים, אבל במקרה זה לא המונופול קובע את המחיר אלא שר החקלאות.

יש לנו כיום מועצה לגידול טבק שאין לה שיניים. בא חבר-הכנסת קורן ומציע לחת לאותה מועצה שיניים ויותר שמכויות על מנת שאפשר יהיה, לדעתו, לייצג טוב יותר את המגדלים.

ד. קורן: כמו בייצור אחר.

מ. דרובלס: זה לא אותו הדבר, כי אין פה התחרות שאפשר לקבוע מחיר כזה או אחר, אלא

הממשלה קובעת את המחיר. לא כך הדבר לגבי ירוקות ופירות.

ד. קורן: את מחיר החלב הממשלה קובעת ובכל זאת יש מועצת חלב.

י. ברגר: גם בעגבניות לחעשיה הממשלה קובעת את המחיר וגם בכותנה היא קובעת

בסופו של דבר.

מ. דרובלס: קורים פה שני דברים: מצד אחד אנחנו מייבאים טבק מאתו סוג; מצד שני

אנחנו מייצאים טבק. הרי אותו חמריץ שאנחנו משלמים למגדלים אפשר לתת בצורה אחרת. במצב הקיים אני עושה מסחר עם עצמי: אני אייצא, אתן חמריץ

מ. דרובלט:

של 1.60 ל"י ומשהו ומחר אגיש בקשה לרשיון יבוא ואייבא. לשם מה זה טוב?

ד. קורן:

מי אומר שזה טוב? צריך לעשות יזום בענין זה והצעת החוק מבקשת ל... לא לייצא ולמנוע יבוא, אבל צריך... שדהמגדלים עם הממשלה יסכימו על זה.

מ. בן-פרץ:

ול"דובק" אין מה לומר לגבי זבל...

ד. קורן:

הצעת החוק היא לא נגד "דובק".

מ. בן-פרץ:

היא רק נגד "דובק".

ד. קורן:

הצעת חוק זו נחקבלה בעין יפה על ידי משרד החקלאות, שעמד להגיש הצעת חוק. הגעתי למסקנה שהיא חשובה למגדלים. החוק לא בא נגד "דובק" שזו חברה מכוונת, אבל עלינו להבטיח שהמגדלים יגדלו את הטבק בכבוד.

מ. בן-פרץ:

היום לא מגדלים את הטבק בכבוד?

ד. קורן:

אני נמנע מלענות לך.

מ. דרובלט:

אם כמויות הטבק היו יוחר וצניניות, ייחכך מאד שהיה צורך להקים מועצה עם שיניים. אבל אני בדעה שכל דבר שנעשה כדי לחזק את המועצה רק יגדל את הפקידות, את העמלה, את הפער ואת ההוצאות שהן מיוחדות בהחלט. גידול הטבק בארץ הוא בכמות קטנה מאד. המחיר נקבע על ידי צד שהוא בוודאי לא אינטרסנט ול"דובק" אין ברירה, היא צריכה לשלם את המחיר שנקבע על ידי הממשלה.

הייתי משאיר זאת להתחרות החופשית. המועצה חמשיך להתקיים בחנאים בהם היא קיימת: אם תוצה לקנות את הטבק במחיר סביר ולמגדלים יהיה כדאי למכור למועצה, זה ענינה וענינם של המגדלים. אם המגדלים ירצו למכור ל"דובק", ימכרו ל"דובק", לא נחליט מה טוב למגדל. הוא עצמו יחליט מה טוב לו והוא יודע מה טוב לו. שמענו אחד מנציגי המגדלים, המחיימר לייצג את רוב המגדלים, והוא אמר: איננו רוצים מועצה, איננו רוצים לשלם עוד 10 אגורות לקילוג.

ד. קורן:

אבל המועצה במחכונתה הנוכחית חמשיך להחזיק.

מ. דרובלט:

היום יש לו אפשרות לפנות ל"דובק", למכור לה, לא לשלם 10 אגורות.

ולמנוע את החינוך.

י. ברגר:

מדובר על עמלה של 2%.

מ. דרובלט:

אני מבין שחבר-הכנסת קורן חושב שיש פירצה שצריך לסחום אותה, אבל אם אתה, כנציג הממשלה, חושב שזה כל כך טוב, מדוע לא באח אחת להציע חיקון?

ד. קורן:

כבר ענה על כך.

מ. דרובלס:
אם נקבל חיקון זה נסורבל את הדברים, נעלה את החיוון ונוסיף כל מיני עמלות שאינן קיימות כיום. יש לאפשר לחקלאי להחליט היכן הוא רוצה למכור ואם הוא רוצה לייצא את הטבק, ולא חשוב אם הוא מעובד או לא. אינני מוכן לקבל את הטענה שאם הקימו מפעל לעיבוד טבק מוכרחים לייצא טבק מעובד. אם חקלאי רוצה לייצא טבק בלחי מעובד ויקבל רשיון ליצוא, יוכל לייצא.

מר כרמי:
מסרתי לוועדה תזכיר על ענף הטבק בארץ, שבסופו יש המלצות ומסקנות, ולא אוסיף על כך. אבל קודם כל רצייתי למחות על זה שכלל לא הודיעו לנו שמכינים את חוק מועצת הטבק. הצעת החוק - כך אני רואה ב"דברי הכנסת" - הוכנה עם היועץ המשפטי של משרד החקלאות, ובדיווח המוסמכת של המכס, המפקח על הטבק מן הגידול ועד ייצור הסיגריות, לא התחשבו וביססו את ההצעה על יוקות ומטעים. כמי שבקיא בענף הטבק אני יכול לומר שיש בהצעה דברים שנוגדים מבחינה אגרוטכניח את מה שיש בענף הטבק.

היו"ר י. הרביץ:
ההחלטה אם להעביר הצעת חוק זו או לא תלויה בך במידה רבה.

מר כרמי:
ענף המכס והבלו שולט על הטבק עשרות שנים ונודע לו על הצעת החוק רק מן העונות.

היו"ר י. הרביץ:
זו הצעת חוק פרטית וכל האחריות היא על כפיו של המציע. ייתכן שהיה מקל על עצמו אם היה מחייץ במשרדי הממשלה, אבל זו לא חובתו.

מר כרמי:
בנוגע לגידול ושיווק הטבק: כל הזמן לחצנו לבטל את נוכחות הפקיד בשעת השקילה, אבל דבר זה נשאר מזמן המנדט. ידעתי שהפלח די פקח כדי שלא ירמו אוחו בשעת המשקל. לענין הסיווג דאג האוצר והוציא תקנות איך לסווג את הטבק. אני עצמי הייתי בודק ממשלתי ויצאתי לכפרים למקומות שבהם היה סכסוך בין החברה והמגדל: החערותי, חיקנותי, אבל לא היו מקרים רבים כאלה. כך החנהלו הדברים עד שאוחדו שתי המועצות - מועצת הטבק ומועצת הזייתים - ב-1974 ונכנס ערטול שאין לו שום מומחיות בטבק, בעוד שקאסיס, המנהל הקודם, באמת היה מגדל טבק. "דובק" הסכימה שהשיווק יהיה דרך המועצה, אבל לאחר שערטול נסע לחוץ-לארץ ומכר שמן זייתים ו-100 טון טבק, הוא הסתכסך עם החברה. אני החנגדתי בכל חוקף שהמועצה תייצא טבק ליוון, כי יש שם טבק, והבנתי שיש כאן דבר מה שאינו בסדר.

ע. הדר:
מדוע החנגדתי?

מר כרמי:
כי הייתה לי הנגשה שיחסר לנו טבק. יש צו המחייב את החעשיה להשתמש בטבק מקומי. 1,200 טון הם 20% מן המחזור הכללי של שיווק הטבק.

היו"ר י. הרביץ:
למה זה החבצע אם החנגדתי?

מר כרמי:
את האישור נותן משרד החקלאות.

ע. הדר:
התמורה ביון היחה גבוה באותה תקופה מזו שהיחה בשוק. ייתכן שמשרד החקלאות ידע על כך ולכן אישר את היצוא.

מר כרמי:
אינני יודע.

המחזור הכללי של השימוש בטבק בארץ הוא 4,800 טון.

י. ברגר:
גם "דובק" ייצאה באותה שנה 70 טון טבק.

מר כרמי :

היו הברחות מן הקו הירוק. ברטאללה מצאתי טבק חתוך ואסרתי לפלד: יש להוציא את הטבק כדי למנוע הברחות. הלכתי לאוזן שר החקלאות וסיפרתי לו את הברחה אוזן אסר לי: אני מסכים ש"דובק" תוציא את הטבק, בתנאי שהאוצר יתן את הסימון. נתנו את הסימון ותוך חודש הוציאו 540 טון. ל"דובק" ניתן אספקת ברבית של 15%, שעליה להחזיר תוך 12 חודשים, ועשינו זאת במגמה למנוע הברחות.

היו"ר י. הורביץ :

אשאל אותך כמומחה מוכר: אנשי משרדך אומרים שהתנובה בחקלאות עולה בכל הארץ. מסתבר שבטבק, אם בשנת 1955 היו 41 אלף דונם אדמה שנתנו תפוקה של 2,587 טון, הרי למרות שהארץ התפתחה חלה ירידה בשנת 1974 ל-10 אלפים דונם שנתנו חמישית כמות היבול. מה קרה? אולי ההסבר הוא, שלמרות ההתקדמות קרה שחלק מן היבול פשוט לא הגיע אלינו.

מר כרמי :

עד 1956 היה תכנון גידול טבק בואדי ערה באדמה כבדה ובשפלה. הצטברו עודפים שהתעשייה קלטה אותם בקושי והמגדלים הפסידו על המחיר שקיבלו. משרד החקלאות עשה איפוא סקר קרקעות והגענו לכך שרק 25 אלף דונם באזור ההר בגליל התחתון מתאימים לטבק, יתר האדמות אינן מתאימות.

בנוגע למועצה: במועצה יש סכסוך בין

החברה לבין המגדלים. "דובק" קיבלה כל השנים 50% מן המחיר באשראי מכוון לתשעה חודשים עם הארכה לעוד שישה חודשים. האשראי המכוון הראשון היה בזמן העיבודים באביב - נתנו למגדלים בשביל העבודות השוטפות - ואחר כך נתנו באסיף. החשבון הסופי נעשה כאשר אספו את הטבק מן הכפרים. זה לא נכון שאספו במאי-יוני.

י. ברגר : התחילו בינואר וגמרו ביוני כל השנים.

מר כרמי :

אני יכול לתת רשימה של תאריכי הוצאת הטבק והכסויות במשך עשרים שנה. בדרך כלל הוציאו את הטבק החל סנובמבר-דצמבר וגמרו בסוף מארס. היו נשארות תמיד שאריות של 50-60 טון טבק אצל הבדואים שליד טבעון, שהיו מפוזרים בכל מיני פינות.

אמת שזה לא בריא שיש קונצרן "דובק"

שיש לו שש חברות - שש חברות אלה הוא קנה כאשר פשטו את הרגל - אבל מונופול זה נמצא תחת פיקוח המכס ומשרד המסחר והתעשייה והוא אינו יכול לקבוע את מחירי הטבק. יש הסכמים מסחריים, יש העברות הון של יהודים מארצות אפריקה, סיון, מפרס ומביאיים טבק גם סרודזיה, כך שאין לערב את המועצה. זה היה יכול להיות טוב במועצת הירקות והפירות, ששם הסבבה הוא אחר, אבל רוב מגדלי הטבק כיום הם ערבים, הם יכולים להשתלט על ההחלטות בניגוד למדיניות האוצר. אני חושב שלאור המצב יש להשאיר לעת עתה את המועצה כמו שהיא, בדומה למועצת הגפן והיין, שבה יש מזכיר, יש מנהל והדברים מסתדרים. מתן סמכות למועצה פירושה תוספת תקציב. אם גידול הטבק יתאושש, יש מקום לחשוב על שינוי הסמכויות. כאיש הנטעא במועצה משנת 1962 עד היום הזה אני חושב שצריך להשאיר אותה במתכונתה הקיימת.

מר שניידר :

מה שאמר מר כרמי זו דעתו ולא דעת אגף המכס והבלו. אם נתבקש להביע דעתנו

בנושא זה, נעשה זאת.

בישיבה הבאה.

היו"ר י. הורביץ :

קודה פה דבר מעניין: עוד מעט נגיע לכך שלא יהיה גידול שאין לו מועצה. בכל

א. לבני :

13 המועצות שקיימות חסרה לנו רק מועצה לטבק.

אבל מפריע לי דבר אחר: באים ומציעים

הצעת חוק תוך התעלמות מן המנטאליות של האנשים שצריך לאכוף עליהם את החוק.

א. לבני :

אני מכיר קצת את הציבור הזה ואת המנטאליות שלו. קמה מדינת ישראל, הם השתחררו סוף כל סוף מן האפנדי, מחוקי האריסות וקצת זקפו את הגב, ופתאום אנחנו באים ומחזירים את הגלגל אחרונה, אבל במקום שם האפנדי יהיה סיקסיק או קרמן, הוא נקרא ערטול וגם לו יש סגנון ופקידים, והוא בעל הבית. הבעיה שמטרידה את עראף היא, שיהיה בעל בית שיגיד לו מה לעשות. בדרך כלל כשסקימים מועצות ייצור, מגיעים המגדלים לידי יצוג כלשהו. אבל אם במועצת הטבק ירצו המגדלים להיות מיוצגים וכל כפר ישלח משהו, יהיו במועצה שבעים נציגים של מגדלים וכל המועצה תלך לכיוון שהחוק לא התכוון אליו. ייתכן מאד שעם ירידת הגידול תשאר מועצה שלא יהיה לה גרם אחד של טבק להציע, אבל יהיה לה סגנון, עובדים עם רכב צמוד והוצאות.

מכל מה שאני שומע כאן נראה לי מצב לא בריא: הלקוח הראשי הוא מונופול, אבל גם המגדלים יהיו מונופול. ייווצר מצב של מונופול מול מונופול. עדיין אינני יודע איך מסתדרים במדינה כשנוצר מצב כזה. הסוף - אם אפשר לחזות אותו - יהיה שלאחר מהם יסאס: או המגדלים לא יוכלו לגדל, או ש"דובק" תעשה תרגיל ותחליט שהיא מיבאת את כל הטבק מחוץ-לארץ ובזה יגמר העניין. יבוא יום ומישהו יבכה על זה, ומי שיבכה בסופו של דבר יהיה המגדל, כי המעשנים ימשיכו לעשן והאוצר ימשיך לקחת מכס.

אני עדיין בשלב של חשיבה, של שיקול העניין, אבל אם ענין המועצה יהפוך בכיה למגדלים או אם ענף הטבק עשוי להעלם מן הנוף, אני חושב שאנחנו עדיין לא בשלים לחוק. ייתכן שאם יבוא יום והחקלאות במגזר הערבי תקבל צורה אחרת, אפשר יהיה לחשוב על כך.

י. פרנק :

אינני יכול להכין כטה דברים: מדוע לא נדון באופן עקרוני אם מועצת ייצור רצויה או לא רצויה במקום לדון בצורך במועצת ייצור בענף זה או אחר? יש להניח שאותם גורמים המחייבים מועצת ייצור בענף ייצור זה, מחייבת אותה גם בענף ייצור אחר. אינני רואה כל הבדל, כי אותם נימוקים הולכים לאורך כל החזית כמעט: שיוק, גידול וכו'. באו נחליט באופן עקרוני: אולי בכלל לא צריך מועצת שיוק וייצור, אולי יתנו לאיכרים לעשות מה שהם רוצים, אבל אי אפשר לשבת על כל מועצה בנפרד: לגבי ענפים מסויימים להחליט שיש צורך; לגבי אחרים להחליט שאין צורך. אני רוצה לשמוע מועדה זאת עקרון אחד: אם יש צורך במועצות ייצור, יש בהן צורך לאורך כל הקו. אחרת, לפי איזה קריטריונים קובעים?

ע. הדר :

אני מסכים לדברי חבר-הכנסת פרנק: העניין הוא עקרוני. במידה שניהלנו ויכוח עקרוני לגבי מועצות ייצור הוא תופש לגבי כל המועצות.

אני מופתע כשאני שומע את דברי חברי הכנסת לבני ודרובלס על הנושא. כל איגוד מקצועי - הסבלים בלוד, ארגון עובדי המדינה, חברי ההסתדרות הכללית - יודעים שהם צריכים את ההתארגנות, יודעים שזה עולה להם היטל של לירה לחודש לוועד העובדים ובטופו של דבר כשהם עושים שביתה קטנה, הם פורדים מה שפורדים. אני מופתע מזה שאנחנו צריכים להעביר קורס בעניין זה למגדלים.

נכון שיש לי ספק אחד: אינני בטוח שאותה מועצה, שלגבי רידי היא טובה במספור היהודי, טובה לקהל הזה שאנחנו רוצים להלביש אותה עליו. אינני בטוח שהמספור הזה בשל מסיבות של ערטול וחסיים.

ע. הדר:

מועצות ייצור צריך, אבל אינני רוצה שבא כוחה ארצו יחליט אם המחיר מספיק או לא. הוא לא יקבע, וגם לא שר החקלאות, אם מחיר עגבניה הוא סביר או לא סביר.

מר כרמי: שר החקלאות קובע.

ע. הדר:

לא שר החקלאות קובע ולא משרד החקלאות וגם לא משרד המסחר והתעשייה. יש נציגות של יצרנים, יש נציגות של צרכנים והם סנהלים משא ומתן. אינני רוצה שהאוצר יהיה פוסק.

מטריד אותי דבר אחד: שאפשר לחסוך דולרים מן הסלעים שאינם מעובדים ולתת תעסוקה לאנשים, שיכולים להיוותר ללא תעסוקה, עם כל ההשלכות של חוסר תעסוקה.

התרשמתי מאד מהעובדה שבאותה שנה שייצאו 100 טון, מיד הוכפל המחיר ש"דובק" נתנה ליצרנים המקומיים. כך נאסר גם בעתון "הארץ".

ס. בן-פרץ: היה פירות.

ע. הדר:

אני גורס שהמועצה זכאית לייצא. "דובק" יכולה להתאים את עצמה או יכולה להסגר, זה לא ענייני. בשום פנים ואופן לא נראה לי ש"דובק" מופיעה בצד זה של השולחן, מסכימה או לא מסכימה. היא לא פרטנר לדיון. פרטנרים לדיון הם הממשלה, המגדלים. "דובק" לא יכולה למלא תפקיד בשאלה אם המועצה חיונית או לא. אמר לי אמש העורך-דין שלכם: מה יהיה על הסכנה בצפת ועל 43 אנשים? אני מסכים: זו בעיה. אם מועצת הטבק תחליט שהיא איננה רוצה לנצל את הסכנה בצפת, היא זכאית לא לנצל אותה. עניינה של מדינת ישראל לפדות את הסכנה הזו. אתה לא יכול להטיל זאת על החקלאים, דק בגלל הסיבה שאשכול אמר בשעתו לבב-אילן שצריך להקים את הבניין. האם בגלל זה לא ישווקו טבק אלא דרך המפעל בצפת?

אני נגד זה ש"דובק" תלך לכל יצרן קטן בגליל ותנהל משא ומתן. כך גם לגבי רחובות ונהלל. גם בחקלאות הפרטית מבינים את הצורך בהתאחדות של כלל היצרנים.

היו"ר י. הורביץ: אחד הדברים שקצת מדאיגים אותי זו העובדה שנתנו ל"דובק" את נציגות המכס. לכאורה

זה יוצא מן הכלל: נותנים זאת לחברה ידועה ומפורסמת, אבל העובדה היא ש"דובק" היא גם הלקוח, היא גם זו שמייצגת את המכס, והאוצר נותן לאיש "דובק" כל כך הרבה להחליט, כך שזה יכול להיות אמנם לטובת החברה אבל לדעת האוצר, במידה שהסיווג אינו אובייקטיבי. אני קצת משתומם מדוע המכס נותן לפקיד "דובק" לקנות אולי ב-2 לירות פחות בסיווג ולהפסיד על ידי כך על אותו קילו 10 לירות לאוצר.

על הצעת החוק עצמה נדון בישיבה הבאה ואולי נעסוק גם בסעיפים עצמם.

הישיבה נבעלה בשעה 11.15